

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai stratégiai energiatechnológiai terv (SET-terv) – „Egy kis szén-dioxid-kibocsátású jövő felé”

COM(2007) 723 végleges

(2009/C 27/13)

2007. november 22-én az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai stratégiai energiatechnológiai terv (SET-TERV) – „Egy kis szén-dioxid-kibocsátású jövő felé”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2008. június 5-én elfogadta véleményét. (Előadó: Josef ZBOŘIL.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. július 9–10-én tartott 446. plenáris ülésén (a július 9-i ülésnapon) 127 szavazattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlö az Európai Bizottság közleményét és az ahhoz kapcsolódó munkadokumentumokat, és egyetért az Európai Bizottság elemzésével, illetve a jelenlegi energiatechnológiai helyzetről adott leírással. Az energiatechnológiák fejlesztésére vonatkozó, alaposan előkészített stratégia hiányában meglehetősen nehéz érdemi vitát folytatni a klímaváltozás folyamatának enyhítéséről. Az EGSZB ennek következtében támogatja a SET-terv elfogadását.

1.2 A közlemény továbbá nagy hangsúlyt helyez az energia-politika egyik kulcskérdésére: az energiaellátás biztonságára, mégpedig egyszerre materiális szinten, illetve a szociális és környezeti fenntarthatóság szintjén is. Az energiaellátási források biztonsága nem csak az energiához való fizikai hozzáférést foglalja magába, hanem annak lehetőségét is, hogy a társadalom elfogadható áron elégítse ki energiaszükségletét.

1.3 A közleményben az Európai Bizottság helyénvaló módon az energiatechnológiák fejlesztését az első számú feladatként jelöli meg az éghajlatváltozás hatásának korlátozására irányuló erőfeszítések között; ez az álláspont megegyezik a 2007 decemberében, Bali szigetén megrendezett 13. ENSZ éghajlat-változási konferencia (COP 13) végkövetkeztetéseivel ⁽¹⁾.

1.4 Az Európai Bizottság közleménye joggal hangsúlyozza az időtényező fontosságát, amely meghatározó eleme a javasolt stratégia (a SET-terv) végrehajtásának, ha az EU – 2007 márciusában tett kötelezettségvállalásának megfelelően – sikeresen végre kívánja hajtani az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2020-ig vállalt csökkentését.

1.5 Az új energiatechnológiák fejlesztésének és konkrét alkalmazásának felgyorsítása érdekében az EU-nak még több célzott és hatékony mechanizmust kell kialakítania, amelyek elősegítik az állami támogatások, az ipar, az egyetemek és a kutatás poten-

ciáljának jobb kihasználását, és közös szinergiahatásaik megerősítését. Nemzetközi szinten is szélesebb körű együttműködést kell kialakítani, és a kutatási tevékenységek elaprózódását megakadályozó intézkedéseket kell hozni.

1.6 Az EGSZB nagy örömmel üdvözlö az európai bizottsági közleményben kifejtett azon koncepciót, amely a pénzügyi erőforrások mozgósításán túl mindenekelőtt emberi erőforrások mobilizálására buzdít, mégpedig egyszerre négy szinten: a magánszektorban, illetve nemzeti, európai és globális szinten is. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az emberi erőforrások mozgósításához az egyik elengedhetetlen feltétel a tudományos és műszaki oktatásnak biztosított általános és megfelelő támogatás.

1.7 A megfelelő EU-szintű prioritások megállapításán túl a stratégiai terv további feladatai közé tartozna a tagállami szintű specifikus célkitűzések meghatározása, figyelembe véve a tagállamok adottságait és tapasztalatait, az elegendő pénzügyi források odaítélésének biztosítása (nemzeti és európai) költségvetések keretében, a kutatási és fejlesztési kapacitások lehető legjobb kihasználása, az energiapiaci tendenciák által kellőképpen motivált magánszektor bevonása, valamint egyéb jogalkotási és adópolitikai eszközök biztosítása is.

1.8 Az EGSZB megjegyzi, hogy igen káros volna, ha az éghajlatváltozás korlátozásának minden kétséget kizáróan legfontosabb eszközét – az energiatechnológiák fejlesztésére és alkalmazására vonatkozó stratégiát – háttérbe szorítanák más témák, amelyek objektíven nézve megfelelő és ösztönző támogatási keretet kell, hogy biztosítsanak a szóban forgó fejlesztési folyamathoz (ilyen téma nevezetesen a kibocsátási kvóták kiváltásának rendszere, a megújuló energiaforrások használatának támogatása, a harmadik „energiacsomag” stb.). Kizárólag a hatékonyabb technológiák kialakítását eredményező konkrét technológiai fejlődés – valamennyi energiatípus termelése vagy fogyasztása részéről – vezethet az üvegházhatásúgáz-kibocsátások hatékony csökkentéséhez.

⁽¹⁾ Az ENSZ éghajlat-változási keretegyezménye (UNFCCC) részes feleinek 13. konferenciája (COP13) keretében hozott határozat – Bali cselekvési terv.

1.9 A meglehetősen kritikus jelenlegi helyzetről adott kiemelkedően pontos és tárgyyszerű elemzés teljes joggal helyez nagy hangsúlyt a szervezési és irányítási problémákra, amelyeknek – a technikai és tudományos nehézségekhez hasonlóan – a társadalom törekvéseinek középpontjába kell kerülniük.

1.10 A közlemény javaslata szerint közösségi szinten a megújuló energiaforrásokat kiaknázó technológiák, a környezet-kímélő hő-előállítási módok és az energiaszállítás, illetve -tárolás legmodernebb infrastruktúráinak alkalmazása felé kell fordulni, és megfelelő támogatást kell biztosítani számukra. Gazdasági szempontból egyes megújuló energiaforrásoknak ugyanakkor még mindig igen magas költségvonzata van, ami hosszú távon sem fog változni. A végfelhasználás során energiát megtakarító technológiák, a fosszilis energiaforrásokon alapuló, illetve az atomenergiát használó – hasadékos vagy fúziós alapú – „tisza” technológiák, valamint a nukleáris hulladékok tárolásának kérdése az Európai Bizottság nem tér ki. Az EGSZB javaslata szerint tekintetbe kell venni azt a tényt, hogy számos ország függ a fosszilis tüzelőanyagoktól és a nukleáris energiától, és hogy ez a helyzet a közeljövőben aligha fog megváltozni.

1.11 Az EGSZB szerint a magánszektor mindenképpen be kell vonni e folyamatba, mégpedig igen nagy mértékben. Az EU-nak és a nemzeti kormányoknak ki kell alakítani az ezt lehetővé tevő körülményeket, mégpedig nem csak az energiapolitikai elvek, prioritások és célkitűzések meghatározásával, hanem a végrehajtásukhoz szükséges eszközök megalkotásával is.

1.12 A stratégia kulcsfontosságú pontja a piaci szabályok bevezetése az energetikai szektorban, megfelelően tekintetbe véve az összes energiaforrásra vonatkozó energiaárakban a külső költségeket, beleértve a szociális költségeket is. Az EU-nak és a tagállamoknak minden bizonnyal olyan jogalkotási és adózási feltételeket kell majd teremteniük, amelyek lehetővé teszik a kutatásokra és energetikai fejlesztésekre fordított állami, illetve magán-szektorbeli pénzügyi eszközök előnyösebb összekapcsolását.

1.13 A valós természeti feltételeknek és az energiaforrásokhoz való fizikai hozzáférésnek alapkritériumoknak kellene lenniük a megújuló energiaforrások egyes tagállamokban történő kiaknázhatóságának értékelésekor, valamint minden esetben, amikor ezeket az országokat bevonják az energiatechnológiai fejlesztési programokba.

1.14 A lakosság által használt modern energiatechnológiák fejlődésének a fenntartható fejlődés irányába kell mutatnia. Az energetikai kutatások és fejlesztések javasolt stratégiai koordinációja – amely (mind tartalmi szinten, mind a határidők tekintetében) összehangolja a közösségi és nemzeti szinten alkalmazandó prioritásokat, és rendelkezik minden olyan, nélkülözhetetlen operatív mechanizmussal, mint a megfelelő irányítási, ellenőrzési és információátadási rendszer – jelentős mértékben hozzájárulhat az energetikai területen kitűzött célok megvalósításához.

1.15 Ami az új energetikai technológiákra irányuló kutatások és fejlesztések terén való Európai Unión túli együttműködés megerősítését illeti, újabb egyezmények megkötése helyett először is a meglévő intézmények, szerződéses és megállapodások optimális kihasználását kell prioritásként kezelni, különös

tekintettel azokra, amelyek a múltban már bizonyították hatékonyságukat.

1.16 A SET-terv alapvető stratégiai iránymutatást jelent az európai gazdaság számára a klímaváltozás hatásának korlátozását célzó technológiák fejlesztése, illetve alkalmazása tekintetében, amelyek elősegíthetik az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésének 2020-ig, illetve tágabb perspektívában 2050-ig vállalt céljait.

1.17 Ez a rész a tanulmányozócsoporthoz első ülését követően kerül kiegészítésre.

2. Bevezetés

2.1 2007. november 22-én az Európai Bizottság közzétette az európai stratégiai energiatechnológiai terv (SET-terv) kialakítására vonatkozó javaslatát, „Egy kis szén-dioxid-kibocsátású jövő felé” alcímmel (COM(2007) 723), amelyet a következő munkadokumentumok kísérték: „A hatáselemzés teljes változata” – SEC(2007) 1508, „A hatáselemzés szintézise” – SEC(2007) 1509, „A technológiák feltérképezése” – SEC(2007) 1510, illetve „A kapacitások feltérképezése” – SEC(2007) 1511. E dokumentumok a SET-terv célkitűzéseinek megvalósítása érdekében mozgósítandó, rendelkezésre álló megoldásokat és eszközöket foglalják össze. Az említett dokumentumok a kutatás és fejlesztés területén való szorosabb és jobban koordinált együttműködés sürgős megvalósítását szorgalmazzák, mégpedig minden lehetséges szinten ⁽²⁾.

2.2 A fenti stratégiai iránymutatás létfontosságú, központi jelentőségű területre vonatkozik, mivel célja a klímaváltozás hatásának korlátozása az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése révén. Az EU-nak konkrétan 2020-ig 20 %-kal kell csökkentenie az üvegházhatást okozó gázkibocsátását, ami akár 30 %-ra is változhat, ha a nemzetközi közösség csatlakozik az EU globális szintű kezdeményezéséhez. A klímaváltozás elleni küzdelem fenti alapvető célkitűzéseit, valamint az „Energiapolitika Európáért” kezdeményezés főbb politikai tartalmait a 2007. március 9-i Európai Tanács határozta meg.

2.3 A légkör szén-dioxid koncentrációjának elfogadható szinten történő stabilizálásához hatalmas előrelépésekre lesz szükség az energiatechnológia területén. Az, hogy szükség van-e technológiai újításokra, nem kérdés. A kérdés az, hogy a politikának mennyire kell közvetlenül az ilyen típusú innováció ösztönzésére fókuszálnia ⁽³⁾. A „már rendelkezésre álló technológiával” való megelégedés különösen veszélyes, és az alaposan megtervezett és megvalósított a SET terv az alapvető és legmegfelelőbb választás a szükséges csökkentési célok eléréséhez.

3. Az Európai Bizottság dokumentumai

3.1 Európának most kell cselekednie, mégpedig közösen, a fenntartható és versenyképes energiaellátás biztosítása érdekében. A technológiák hasznosítása alapvető feltétele az Európai Tanács által 2007. március 9-én elfogadott európai energiapolitikai célkitűzések megvalósításának. A fenti célok elérésének biztosításához csökkenteniünk kell a tiszta energia költségeit, és

⁽²⁾ Az EGSZB több kulcsfontosságú véleményt adott ki a kérdéssel kapcsolatban; például a „Kutatás és energia” címűt (HL C 241., 2002.10.7., 13. o.), és egyéb, még mindig aktuális véleményeket.

⁽³⁾ Pielke, R.Jr at al, Dangerous assumptions, Nature, Vol. 452/3 p. 531, 532, 2008. április 3.

az európai uniós vállalkozásokat a rohamosan növekvő, kis szén-dioxid-kibocsátású technológiai ágazat élvonalába kell helyezniük. Hosszabb távon – a kutatásban elért jelentős áttöréseken keresztül – a technológiák új generációját kell kifejlesztelnünk ahhoz, hogy megfeleljünk az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának 60–80 %-os csökkentését 2050-ig előírányzó, még nagyobb szabású célkitűzésnek.

3.2 A napjainkban zajló folyamatok, és azok jövőre való kivetítése azt mutatják, hogy nem léptünk rá arra az útra, amely elvezetne energiapolitikai célkitűzéseink megvalósításához. Az energiaforrások könnyű elérhetősége kialakította a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségünket, és egyúttal visszafogta az új energiatechnológiákra irányuló innováció iránti érdeklődést és a befektetési kedvet. A energetikai kutatásra fordított köz- és magánköltségvetés az EU-ban jelentős hanyatlást mutat az 1980-as években elért csúcsponthoz képest. Ez a kutatási kapacitások és infrastruktúrák krónikus alulfinanszírozottságához vezetett. Ha az EU kormányai ma az 1980-as évek szintjével megegyező arányban ruháznának be, az energiatechnológiák fejlesztésére fordított összes európai uniós kiadás a jelenlegi évi 2,5 milliárd eurós beruházási szint négyeszerese lenne.

3.3 Az új energiatechnológiák sikeres piacra jutását ezen kívül az energetikai termékek jellege is hátráltatja. Jogi és igazgatási korlátozások teszik teljessé ezt az innovációval szemben ellenséges keretet. Az energetikai innovációt támogató állami beavatkozás ilyen körülmények között szükséges és egyben indokolt is.

3.4 A világpiaci főszereplői, az Egyesült Államok és Japán, de a feltörekvő gazdaságok is, mint például Kína, India és Brazília ugyanazokkal a kihívásokkal néznek szembe, mint az EU, és megsokszorozzák erőfeszítéseiket az új energiatechnológiák területén. Piaci méreteik, beruházási és kutatási kapacitásuk messze meghaladja az EU legtöbb tagállamát. Az EU kutatási bázisát még mindig elsődlegesen a szétforgácsoltág, a többszörös, nem összehangolt kutatási stratégiák és a kritikus tömeget el nem érő kapacitások jellemzik. Ugyanakkor ha a kis szén-dioxid-kibocsátású technológiák piaciért folyó fokozódó globális versenyben lemaradunk, céljaink eléréséhez valószínűleg importált technológiákra kell majd támaszkodnunk, ami az EU-ban lévő vállalkozások számára hatalmas kereskedelmi lehetőségek elmulasztását jelentené.

3.5 A kis szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés évtizedeket vesz majd igénybe, és a gazdaság minden ágazatát érinteni fogja, ezért nem engedhetjük meg magunknak, hogy késlekedjünk a cselekvéssel. Az elkövetkező tíz-tizenöt évben általunk meghozott döntések mélyreható következményekkel fognak járni az energiaellátás biztonsága, az éghajlatváltozás, valamint az európai gazdasági növekedés és a foglalkoztatás terén.

3.6 Először és legfőképpen az energiaátalakítás, -ellátás és a végfelhasználás hatékonyságában van lépésváltásra szükségünk. A közlekedésben, az építőiparban és az iparban rendelkezésre álló technológiai megoldásokat üzleti lehetőségekké kell átalakítani. Teljes mértékben ki kell használnunk az informatikai és

hírközlési technológiákban rejlő potenciált, valamint a szervezeti innovációt, és használnunk kell mind közpolitikai, mind piaci alapú eszközöket (*) a keresletszabályozásban és az új piacok támogatásában.

3.7 Az általa megjelentetett dokumentumokban az Európai Bizottság utal arra, hogy számos technológia, amely hozzá fog járulni a 2020-as célkitűzések eléréséhez, már ma rendelkezésre áll, illetve a fejlesztés utolsó szakaszaiban van. Azonban egy mégoly optimista megközelítés sem tagadhatja, hogy elsőrendű fontosságú a rendelkezésre álló technológiák időben történő mobilizálása, és hogy a kis szén-dioxid-kibocsátású technológiák általában költségesek maradnak, és piaci elterjedésük akadályokba ütközik. Ezért e problémát két irányból kell megközelíteni: a kutatás helyzetét erősíteni kell annak érdekében, hogy a technológiák költségei csökkenjenek, és teljesítményük javuljon; továbbá kezdeményező támogatási intézkedésekkel üzleti lehetőségeket kell teremteni, ösztönözni kell a piac fejlődését, és kezelni kell az innovációtól, valamint a hatékony, kis szén-dioxid-kibocsátású technológiák innovációjától és piaci bevezetésétől elriasztó, nem technológiai jellegű akadályokat.

A szén-dioxid-mentes technológiák gyakorlati alkalmazását megcélzó 2050-es jövőkép valóra váltásához a kutatásban bekövetkező nagyszabású fejlődésen keresztül a technológiák új generációját kell kifejlesztelnünk. Még ha e technológiák némelyike 2020-ig csekély hatást fog is gyakorolni, életbevágóan fontos, hogy már most fokozzuk az erőfeszítéseinket annak érdekében, hogy azok a lehető leghamarabb gazdaságossá tehetőek legyenek.

3.8 Az elmúlt évek során meghozott intézkedések megfelelő alapot képezhetnek az EU további fellépéséhez: (i) európai technológiai platformok létrehozása; (ii) az Európai Kutatási Térség (ERA-net) eszközeinek használata, a tagállamok közötti közös kutatástervezés felé való fejlődés elindítására; (iii) a kutatási központok együttműködése az egyes szakterületeken a kiválósági hálózatoknak köszönhetően. A SET-terv a középpontba helyezi, erősíti, és koherenssé teszi az Európában átfogóan meglévő erőfeszítéseket azzal a céllal, hogy a csúcstechnológiát jelentő, kis szén-dioxid-kibocsátású technológiák területén felgyorsítsa az innovációt. A SET-terv a következő eredmények elérését célozza: (i) új, közös stratégiai tervezés; (ii) hatékonyabb végrehajtás; (iii) az erőforrások növelése; és (iv) szorosabb nemzetközi együttműködés új, komplexebb koncepciója.

3.9 A közösségi szinten való együttműködés új módszere nyitott, dinamikus és rugalmas eszközöket kíván meg a folyamatok irányítására, az elsődleges célok meghatározására, az intézkedési javaslatok megtételéhez; ez a módszer más néven a stratégiai tervezés kollektív koncepciója. A szereplőknek párbeszédet kell kezdeniük, és szervezettebb, célirányosabb módon kell döntéseket hozniuk, az EK-val együtt kell valamilyen együttműködési keretben megfogalmazniuk és végrehajtaniuk az intézkedéseket. A SET-terv végrehajtásának irányítására, és a tagállami, európai és nemzetközi erőfeszítések közötti következetes összhang biztosítására az Európai Bizottság 2008-ban létre fogja hozni a stratégiai energiatechnológiák irányító csoportját. Az Európai Bizottság 2009 első felében európai energiatechnológiai csúcstalálkozót fog rendezni.

(*) Zöld könyv a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről, COM(2007) 140 végleges, 2007. március 28.

3.10 Az irányító csoportban folyó stratégiai tervező munka eredményességéhez rendszeres és megbízható információra, illetve adatokra van szükség. Az Európai Bizottság létre fog hozni egy szabad hozzáférésű információ- és ismeretgazdálkodási rendszert. A rendszerben helyet fog kapni az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja által kifejlesztett, a „technológia feltérképezése” és a „kapacitások feltérképezése” nevű alkalmazás⁽⁵⁾.

3.11 A fejlesztés és a piacra vitel felgyorsítása érdekében célzottabb és hatékonyabb mechanizmusokra van szükségünk, amelyek képesek a közzsféra beavatkozásában, az ipari szereplőkben és az európai kutatókban rejlő lehetőségeket kiaknázni. Ezek a mechanizmusok a következő formákat öltik: (i) európai ipari kezdeményezések; (ii) európai energiakutatási szövetség létrehozása; (iii) transzeurópai energiahálózatok és a jövő energiarendszere.

3.12 A nagyobb célzottság, valamint a különböző támogatási módok és források közötti szorosabb összehangoltság ösztönzése segíteni fogja a beruházások optimalizálását, kapacitásokat fog teremteni, és biztosítani fogja a fejlesztés különböző szakaszaiban lévő technológiák finanszírozásának folyamatosságát. A következő két feladatot kell megoldani: a kutatás és a kapcsolódó infrastruktúrák, az ipari léptékű demonstrációk és piacszimulációs projektek számára **pótlólagos pénzügyi források mozgósítása**, valamint **az oktatás és képzés ösztönzése** annak érdekében, hogy az európai energiapolitika által létrehozandó technológiai lehetőségek hasznosításához az emberi erőforrás a szükséges mennyiségben és minőségben álljon rendelkezésre.

3.13 Az Európai Bizottság tervezi, hogy 2008 végén a **kis szén-dioxid-kibocsátású technológiák támogatásáról közleményt** ad ki. Az emberi erőforrásbázis erősítésére irányuló tagállami intézkedéseket jobban össze kell hangolni ahhoz, hogy a szinergiák a lehető legnagyobb mértékben kibontakozzanak, és hogy növeljék a mobilitást ebben az ágazatban.

3.14 A SET-tervben javasolt intézkedések bizonyosan magukkal hozzák a nemzetközi együttműködési stratégia megerősödését. Arra is ügyelnünk kell, hogy az EU egységesen nyilatkozzon a nemzetközi fórumokon, hogy egy szorosabban összetartozó és erősebb partnerség hatását keltse.

3.15 Ma az energiatechnológiai innovációs folyamat tagállami forrásokat használó és tagállami célokat szolgáló tagállami programokon és ösztönzőkön alapul. Ez a modell egy olcsó energián alapuló és szén-dioxid-korlátozás nélküli világ ma már letűnt korszakához illik. A 21. századhoz illő energiátípkép főbb körvonalainak teljes átrajzolásához új energiapolitikát kell folytatni.

4. Általános észrevételek

4.1 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság közleményét és az ahhoz kapcsolódó munkadokumentumokat, és egyetért az Európai Bizottság elemzésével, illetve a jelenlegi energiatechnoló-

giai helyzetről adott leírással. Az éghajlatváltozás miatt bolygónkat fenyegető veszélyek, illetve az ipari országok erőteljes energiafogyasztásának és a fejlődő országok folyamatosan növekvő energiaigényének kielégítése ma a legfőbb globális kihívások. Az energiatechnológiák fejlesztésére vonatkozó, alaposan előkészített stratégia, valamint takarékosabb és hatékonyabb energetikai technológiák hiányában meglehetősen nehéz érdemben gondolkodni a klímaváltozás folyamatának megfékezéséről.

4.2 A közlemény továbbá nagy hangsúlyt helyez az energiapolitika egyik kulcskérdésére: az energiaellátás biztonságára, mégpedig egyszerre materiális szinten, illetve a szociális és környezeti fenntarthatóság szintjén is. Az energiaellátási források biztonsága nem csak az energiához való fizikai hozzáférést foglalja magában, hanem annak lehetőségét is, hogy a társadalom elfogadható áron elégítse ki energiaszükségletét.

4.3 A közleményben az Európai Bizottság helyénvaló módon az energiatechnológiák fejlesztését az első számú feladatként jelöli meg az éghajlatváltozás hatásának korlátozására irányuló erőfeszítések között; ez az álláspont megegyezik a 2007 decemberében, Bali szigetén megrendezett 13. ENSZ éghajlat-változási konferencia (COP 13) végkövetkeztetéseivel⁽⁶⁾. Az EU-nak prioritásként kell kezelnie az energiatechnológiai területen való jelenlegi és jövőbeli nemzetközi együttműködést, mivel ez lehetőségeket rejt az EU gazdasága számára a szükséges technológiák terjesztése tekintetében.

4.4 Az Európai Bizottság közleménye joggal hangsúlyozza az időtényező fontosságát, amely meghatározó eleme a javasolt stratégia (a SET-terv) végrehajtásának, ha az EU – 2007 márciusában tett kötelezettségvállalásának megfelelően – sikeresen végre kívánja hajtani az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2020-ig vállalt csökkentését. A szervezési folyamatok felgyorsítása, illetve az energiatechnológiák fejlesztésére vonatkozó alapvető stratégiai iránymutatások (az Egyesült Államok és Japán alapvető kutatási és fejlesztési stratégiai iránymutatásainak mintájára készített) átfogó elemzése nélkül aligha lehetséges hatékonyan mozgósítani az első, 2020-ig terjedő szakasz feltételeinek teljesítéséhez szükséges erőket, illetve eszközöket, és még kevésbé tűnik reálisnak a második, 2050-ig terjedő szakasz teljesítésének lehetősége.

4.5 Az új energiatechnológiák fejlesztésének és konkrét alkalmazásának felgyorsítása érdekében az EU-nak még több célzott és hatékony mechanizmust kell kialakítania, amelyek elősegítik az állami támogatások, az ipar, az egyetemek és a kutatás potenciáljának jobb kihasználását, és közös szinergiahatásaik megerősítését. Az energetikai területen Európa nemzeti szinten számos rendkívül hatékony kutatóintézzettel, illetve az egyetemek és kutatóközpontok keretein belül kiváló kutatócsoportokkal rendelkezik. Ezek sajnálatos módon nem összehangoltan végzik munkájukat, és az e célra alkalmazott eszközök mind ez idáig nem bizonyultak elégségesnek. A javasolt terv sikerének kulcsnézője e potenciál optimális kiaknáztása lehet. Nemzetközi szinten is szélesebb körű együttműködést kell kialakítani.

⁽⁵⁾ „Technology Map”, SEC(2007) 1510 („A technológia feltérképezése”), illetve „Capacities map”, SEC(2007) 1511 („A kapacitások feltérképezése”).

⁽⁶⁾ Az ENSZ éghajlat-változási keretegyezménye (UNFCCC) részes feleinek 13. konferenciája (COP13) keretében hozott határozat – Bali cselekvési terv.

4.6 Az EGSZB üdvözlöi az európai bizottsági közleményben kifejtett koncepciót, amely a pénzügyi erőforrások mozgósításán túl mindenekelőtt emberi erőforrások mobilizálására buzdít, mégpedig egyszerre négy szinten: a magánszektorban, illetve nemzeti, európai és globális szinten is. Mind ez ideig a pénzügyi források mozgósítását prioritás-problémák és hosszú eljárások akadályozták. A SET-tervnek elő kell segítenie a hozzáállás megváltoztatását, és fel kell gyorsítania a döntéshozatali folyamatokat. A humán erőforrások mozgósítása, amely minden esetben hosszú távú perspektívába illeszkedik, szintén a lisszaboni stratégia részét képezi; ennek ellenére a javasolt stratégiák végrehajtásához szükséges erőforrások felkutatására irányuló erőfeszítések még mindig elégtelenek és túl lassúak. Az emberi erőforrások mozgósításához elengedhetetlen első feltétel a tudományos és műszaki oktatásnak biztosított általános és megfelelő támogatás.

4.7 Az EGSZB megállapítja, hogy elengedhetetlenül fontos az energiapolitikai koncepciók, prioritások, illetve célkitűzések, és egyúttal a stratégiai energiatechnológiai terv kérdésében is egyetértésre jutni.

4.8 Az EGSZB megjegyzi, hogy igen káros volna, ha az éghajlatváltozás korlátozásának minden kétséget kizáróan legfontosabb eszközét – az energiatechnológiák fejlesztésére és alkalmazására vonatkozó stratégiát – háttérbe szorítanák más témák, amelyeknek objektíven nézve inkább csak jelentős támogatási keretet kell biztosítaniuk a szóban forgó fejlesztési folyamathoz (ilyen téma konkrétan az EU ETS, a megújuló energiaforrások használatának támogatása, a harmadik „energiacsomag” stb.). Kizárólag a hatékonyabb technológiák kialakítását eredményező konkrét technológiai fejlődés – valamennyi energiatípus termelése vagy fogyasztása részéről – vezethet az üvegházhatásúgáz-kibocsátások hatékony csökkentéséhez. A technológiai fejlesztések finanszírozását egyebek mellett az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási kvótáinak közösségi csererendszere keretében értékesített kibocsátási kvótákból származó bevételek biztosíthatnák, feltéve hogy az érintett eljárás bevezetésére irányuló javaslat megfelelő. Ennek a finanszírozási forrásnak semmi esetre sem szabad elszigeteltnek maradnia, főként, ha csak 2013-tól fog ténylegesen működni.

5. Részletes megjegyzések

5.1 A meglehetősen kritikus jelenlegi helyzetről adott kiemelkedően pontos és tárgyyszerű elemzés teljes joggal helyez nagy hangsúlyt a szervezési és irányítási problémákra, amelyeknek – a technikai és tudományos nehézségekhez hasonlóan – a társadalom törekvéseinek középpontjába kell kerülniük.

5.2 Az EU dokumentumai abból az elvből indulnak ki, hogy nagy számban léteznek olyan energiatechnológiák, amelyek jelentős mértékben befolyásolhatják az energia területén a fejlődést, és hozzájárulhatnak az e téren kitűzött célkitűzések megvalósításához. A technológiák nagy száma miatt kizárólag egy valódi portfólió birtokában sikerülhet eredményeket produkálni. Ezen portfólió elmélyült elemzése nélkül lehetetlen eleve kizárni bármilyen, a legkisebb eredménnyel kecsegtető orientációt is. Azonban helyénvaló volna már a folyamat legkorábbi szakaszában kizárni a legkevésbé kedvező opciókat a források haszontalan elpazarlásának elkerülése érdekében. Egy jóváha-

gyott stratégiai keret segítségével minden egyes tagállam, sőt, minden régió számára meg kellene adni a lehetőséget, hogy meghatározza saját prioritásait illetékességi területei, a megvalósításra való képessége és tapasztalatai alapján.

5.3 A kérdéssel foglalkozó dokumentumok szerint közösségi szinten a megújuló energiaforrásokat kiaknázó technológiák, a környezetkímélő hő-előállítási módok (az áramtermelésre fordított hőt is beleértve), és az energiaszállítás, illetve -tárolás legmodernebb infrastruktúráinak alkalmazása felé kell fordulni. Az EGSZB támogatja ezeket a prioritásokat. A fosszilis energiaforrásokon alapuló (amelyek továbbra is, még hosszú távon is a legfontosabb primer energiaforrások lesznek), illetve az atomenergiát használó – hasadáson vagy fúziós alapú – „tisztta” technológiákat, illetve a nukleáris hulladékok tárolásának kérdését nem szabad elhanyagolni; ezeknek továbbra is az EU-ban folyó kutatási és fejlesztési tevékenységek szerves részének kell maradniuk.

5.4 Az EGSZB egyetért abban, hogy a jelen pillanatban az energetikai piac nem tájékoztatja világosan sem az energiapolitika döntéshozóit, sem a kormányokat, sem pedig a magánbefektetőket arról, milyen sürgős feladat volna az új energiatechnológiák fejlesztése, mivel a különböző energiaforrások és üzemanyagok árai nem veszik kellőképpen figyelembe a külső költségek összességét, beleértve ebbe a szociális költségeket is. Ugyanez a magyarázata annak is, miért nincsen egyelőre megegyezés közösségi szinten az energetikai kutatások és fejlesztések prioritásairól, sem pedig az adott prioritások támogatásához szükséges pénzügyi, illetve egyéb eszközök kialakításáról.

5.5 Az EGSZB szerint a megfelelő EU-szintű prioritások megállapításán túl a stratégiai terv további feladatai közé tartozna a tagállami szintű specifikus célkitűzések gyors és összehangolt meghatározása, az elegendő források odaitelésének biztosítása (nemzeti és európai) költségvetések keretében, a kutatási és fejlesztési kapacitások lehető legjobb kihasználása, az energiapiaci tendenciák által kellőképpen motivált magánszektor bevonása, valamint egyéb jogalkotási és adópolitikai eszközök biztosítása is. A magánszektor mindenképpen be kell vonni a folyamatba, mégpedig igen nagy mértékben. Az EU-nak és a nemzeti kormányoknak ki kell alakítani az ezt lehetővé tevő körülményeket, mégpedig nem csak az energiapolitikai elvek, prioritások és célkitűzések meghatározásával, hanem a végrehajtásukhoz szükséges gyakorlati eszközök megalkotásával is.

5.6 A kulcskérdés a piaci szabályok bevezetése az energetikai szektorban, megfelelően tekintetbe véve az energiaárakban a külső költségeket is, beleértve ebbe a szociális költségeket, ami lehetővé teszi a piac számára, hogy időben jelzéseket küldjön a befektetők és a magánszereplők számára, amikor technológiai változásra van szükség, az energiaforrások elosztásának módosítása, illetve lehető leghatékonyabb kihasználásuk érdekében. Az EU-nak és a tagállamoknak minden bizonnyal olyan jogalkotási és adózási feltételeket kell majd teremteniük, amelyek lehetővé teszik a kutatásokra és energetikai fejlesztésekre fordított állami, illetve magánszektorbeli pénzügyi eszközök előnyösebb összekapcsolását – nem feledkezve el az önkéntes eszközökről sem –, végső soron a források megfelelőbb kihasználását eredményezve.

5.7 A kedvező természeti körülményekkel megáldott tagállamok nagy reményeket helyeznek a megújuló energiaforrások fokozott kihasználása terén való fejlődés felgyorsításába. De vannak más országok, amelyek nem rendelkeznek ilyen előnyökkel, vagy amelyek nem tudják azokat költséghatékonyan kihasználni. A valós természeti feltételeknek és az energiaforrásokhoz való fizikai hozzáférésnek alapkritériumoknak kellene lenniük a megújuló energiaforrások egyes tagállamokban történő kiaknázhatóságának értékelésekor, valamint minden esetben, amikor ezeket az országokat bevonják az energiatechnológiai fejlesztési programokba.

5.8 Az EGSZB véleménye szerint az Európai Bizottság közleményében a SET-terv vonatkozásában említett prioritások némileg korlátozottak, főként ami a megújuló energiaforrásokot illeti. Ez utóbbiak tagadhatatlanul nagy jelentőséggel bírnak, nem csak az energiaellátás biztonságának javítása tekintetében, hanem egyúttal a tagállamok energiaimporttól való függésének csökkentése, és végezetül a fenntartható fejlődés szempontjából is. Gazdasági szempontból ugyanakkor a megújuló energiaforrások igen magas költségekkel járnak, amelyek hosszú távon is fennmaradnak. Hasonlóképpen az energiapiacok integrációja sem csupán politikai és szervezési kérdéseket vet fel; különböző kutatási és fejlesztési programokat is ki kell alakítani, például az intelligens hálózatok támogatására.

5.9 Az EGSZB javaslata szerint tekintetbe kell venni azt a tényt, hogy számos ország függ a fosszilis tüzelőanyagoktól és a nukleáris energiától, és hogy ez a helyzet a közeljövőben aligha fog megváltozni. Ez egyes olyan harmadik országokat is érint, amelyekkel az EU-nak össze kellene hangolnia az energiatechnológiai kutatások és fejlesztések felgyorsítására irányuló erőfeszítéseit. Az EGSZB szerint éppen ezért az európai prioritásoknak nem szabad túl nagy mértékben a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó technológiákra összpontosítani, illetve ugyanilyen jelentőséget kell tulajdonítani azoknak a technológiáknak, amelyek energia-megtakarítást tesznek lehetővé a végső felhasználás

fázisában, illetve a fosszilis energiaforrásokat is felhasználó tiszta technológiáknak (a szén-dioxid-felfogási és -tárolási technológiákat is beleértve). A nukleáris technológiák területén való kutatás és fejlesztés specifikus menetrenddel és koordinációs mechanizmussal rendelkezik. Helyénvaló ugyanakkor hangsúlyozni az atomenergia (jelenleg a nukleáris hasadásra, egy napon talán a nukleáris fúzióra alapuló formában) és a nukleáris létesítmények üzemeltetési idejének meghosszabbítása kapcsán folytatott kutatások és fejlesztések fontosságát, mivel e létesítményeknek létfontosságú szerepük van az EU energiaellátása biztonságának és az üvegházhatású gázok kibocsátása csökkentésének biztosítása szempontjából.

5.10 Magától értetődő, hogy az átalakítás, illetve a végső fogyasztás fázisában megvalósítható energia-megtakarítás nagymértékben hozzájárulhat a fenntartható fejlődéshez, ahogy ugyanez a rendeltetése a modern energiatechnológiák fejlesztésének is. Az EU szintjén a szóban forgó igen széles területen rendelkezésre álló pénzügyi és emberi erőforrások felhasználása az energetikai kutatás és fejlesztés megfelelően kidolgozott és végrehajtott stratégiai koordinációja által javítható. Ez a stratégiai koordináció (mind tartalmi szinten, mind a határidők tekintetében) előre meghatározza a közösségi és nemzeti szinten alkalmazandó prioritásokat, és minden olyan, nélkülözhetetlen operatív mechanizmust, mint pl. a megfelelő irányítási, ellenőrzési és információátadási rendszerek. Az eljárások és a létesítmények összehangolása szintén létfontosságú szerepet játszik e tekintetben.

5.11 Ami az új energetikai technológiákra irányuló kutatások és fejlesztések terén való Európai Unión túli együttműködés megerősítését illeti, újabb egyezmények megkötése helyett először is a meglévő intézmények, szerződések és megállapodások optimális kihasználását kell prioritásként kezelni, különös tekintettel azokra, amelyek a múltban már bizonyították hatékonyságukat.

Kelt Brüsszelben, 2008. július 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS